

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สื่อมวลชนกับการเปลี่ยนแปลงของสื่อพื้นบ้านหนังตะลุง” เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับสื่อพื้นบ้านหนังตะลุงที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงให้อยู่รอดในปัจจุบัน การยอมรับจากผู้ชมและกลวิธีครองของนายหนังตะลุงต่อการเข้ามาของสื่อมวลชน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) เพราะต้องลงสนามเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อค้นหาคำตอบของปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสำรวจและการสังเกตภาคสนาม (Field survey and Field Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และการวิเคราะห์กระบวนการสร้างและแสดงหนังตะลุง (As a cultural text Analysis)

ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีการแสดงหนังตะลุงอย่างหนาแน่น ผู้วิจัยจึงมีโอกาสดำเนินชมหนังตะลุงตั้งแต่เด็ก และเครือญาติของผู้วิจัยเคยเป็นนายหนังตะลุงมาก่อนจึงสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงได้

ในงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ที่มีการแสดงหนังตะลุงหนาแน่นที่สุด คือ จังหวัดพัทลุง, สงขลา, ตรัง, และนครศรีธรรมราช โดยจะใช้เวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2547 – มกราคม 2548 ซึ่งมีรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บข้อมูลดังนี้

3.1 การสำรวจภาคสนาม (Field survey)

3.1.1 ผู้วิจัยลงไปสำรวจภาคสนามเบื้องต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้อาวางแผนการสังเกตและสัมภาษณ์ได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยยังไม่มีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านหนังตะลุง

3.1.2 สถานที่ (Site) ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาคือ จังหวัดพัทลุง, สงขลา, ตรัง, และนครศรีธรรมราช โดยใช้เกณฑ์ (Parameter) เรื่องความหนาแน่นของการแสดงหนังตะลุงและการมีนายหนังที่เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป

3.1.3 วิธีเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดย

ก. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ชมรมหนังตะลุงประจำจังหวัด ในประเด็นภาพรวมของหนังตะลุง

ข. สัมภาษณ์นายหนังตะลุงในท้องถิ่น ในประเด็นภาพรวมของการแสดงหนังตะลุง สถานภาพนายหนังตะลุงในปัจจุบัน การเข้ามาของสื่อมวลชน และผลกระทบ ซึ่งนายหนังตะลุงในท้องถิ่นดังกล่าว บางท่านอาจเป็นคนเดียวกับนายหนังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้ให้ข้อมูล ข้อ 3.2) แต่เป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์สำหรับการสำรวจภาคสนามนี้ เมื่อผู้วิจัยเข้าไปหาข้อมูลในท้องถิ่นใด ผู้วิจัยก็จะพยายามสัมภาษณ์นายหนังตะลุงในท้องถิ่นนั้นให้ได้มากที่สุด

ค. สัมภาษณ์ผู้ชมหนังตะลุง ซึ่งเลือกจากเกณฑ์ (Parameter) การมีประสบการณ์ชมหนังตะลุงมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี (อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง) จำนวน 30 คน โดยสัมภาษณ์ในประเด็นการยอมรับต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุง

ง. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เอกสารได้มาจาก

- สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดกลางสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.4 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทปบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูล ส่วนข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยจะถ่ายเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเก็บไว้

3.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ก. ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลเอง

ข. Coding Analysis โดย

- ทำ Summary โดยการถอดเทป และสรุปประเด็นโดยสังเขป
- จัดประเภทข้อมูล (Category)
- สร้างหัวข้อหรือเรียกชื่อข้อมูล (Topic/ Name)

ค. Interpretive Analysis โดย

- ผู้วิจัยเป็นผู้ตีความเอง
- ผู้วิจัยตีความหมายหลายครั้งเพื่อหาความน่าเชื่อถือ (Reliability)
- อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบการตีความของผู้วิจัย

ง. Pattemization จากข้อมูลที่ได้ โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ

- (1) สถานการณ์ของหนังตะลุงในปัจจุบัน
- (2) สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป และสิ่งที่ยังคงอยู่
- (3) การเข้ามาของสื่อมวลชน และผลกระทบ

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview)

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูล (Informants) ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ นายหนัง และ นักวิชาการที่ศึกษาหนังตะลุง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. นายหนัง จากการรวบรวมเอกสารและสอบถามเจ้าหน้าที่ของชมรมหนังตะลุงจังหวัดพัทลุง พบว่าใน 4 จังหวัดที่เลือกทำการวิจัย มีนายหนัง (ที่ยังคงแสดงหนังตะลุง) ประมาณกว่า 100 คน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ ความนิยม รายได้ และความถี่ในการแสดง คือ

กลุ่มที่ 1 คือ นายหนังที่ได้รับความนิยมมากทั่วภาคใต้ มีรายได้ประมาณ 12,000 บาทขึ้นไปต่อการแสดงแต่ละครั้ง มีงานแสดงประมาณ 20 ครั้งต่อเดือน มีนายหนังในกลุ่มนี้ประมาณ 20 คน

กลุ่มที่ 2 คือ นายหนังที่ได้รับความนิยมในท้องถิ่น มีรายได้ประมาณ 7,000 - 12,000 บาท ต่อการแสดงแต่ละครั้ง มีงานแสดงประมาณ 10 ครั้งต่อเดือน มีนายหนังในกลุ่มนี้ประมาณ 40 คน

กลุ่มที่ 3 คือนายหนังที่ไม่ค่อยได้รับความนิยม หรือนายหนังที่เคยมีชื่อเสียงมาก่อน แต่มีอายุมากแล้วหรือมีงานอื่นต้องทำจึงไม่ค่อยรับงานแสดงเท่าไรนัก หรือรับเฉพาะงานแก้บน มีรายได้ประมาณ 5,000 – 8,000 บาท ต่อการแสดงแต่ละครั้ง มีนายหนังในกลุ่มนี้ประมาณ 50 - 60 คน

ผู้วิจัยเลือก (Sampling) กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Non – probability โดยเลือกนายหนังกลุ่มที่ 1 ที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างมาก จำนวน 10 คน ประกอบด้วยนายหนังประจำคณะ

- (1) คณะหนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล
- (2) คณะหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต
- (3) คณะหนังนครินทร์ ชาทอง
- (4) คณะหนังเอียดน้อย ศ. เกล้าน้อย

- (5) คณะหน้างาจารย์วิเชียร ตะลุงเสียงทอง
- (6) คณะหน้างจรุญน้อย หัวไทร
- (7) คณะหน้างทวิ พรเทพ
- (8) คณะหน้างผวน สำนวนทอง
- (9) คณะหน้างคลังน้อย ตะลุงสากล
- (10) คณะหน้างแต้ว ศนกรินทร์

ส่วนนายหน้างกลุ่มที่ 2 และ กลุ่มที่ 3 ซึ่งมีจำนวนประชากรมาก และนายหน้างแต่ละคนในแต่ละกลุ่มก็มีศักดิ์ศรีเท่าๆ กัน จึงใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการ random sampling โดยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มละ 10 คน ดังนี้

นายหน้างกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยนายหน้างประจำคณะ

- (1) คณะหน้างฉิ้น จาโร
- (2) คณะสุรินทร์น้อย ตะลุงสากล
- (3) คณะหน้างน้องนะ ช่อง 11
- (4) คณะหน้างเอิบน้อย หัวควน
- (5) คณะหน้างสมพรน้อย รพช. (เร่งรัดพัฒนาชุมชน)
- (6) คณะหน้างวินิจน้อย ตะลุงสากล
- (7) คณะหน้างฉิ้น ธรรมโมษณ์
- (8) คณะหน้างประจวบ สาคกรินทร์
- (9) คณะหน้างาจารย์จุลอบ อ้ายลูกหมี่
- (10) คณะหน้างขุนทอง น้องประเสริฐ

นายหน้างกลุ่มที่ 3 ประกอบด้วยนายหน้างประจำคณะ

- (1) คณะหน้างครู โชติ ทารเทา
- (2) คณะหน้างาจารย์สุพัทร ศ.นกรินทร์
- (3) คณะหน้างเสริมศิลป์ ศ. กันทองหล่อ
- (4) คณะหน้างเศียร ศ.อัมแต่ง
- (5) คณะหน้างเปี่ยม พูนพาน
- (6) คณะหน้างบุญมา ดอกไม้แก้ว
- (7) คณะหน้างจุติ ศ. อัศวิน
- (8) คณะหน้างปิติ ตะ โหมด

(9) คณะหนังสือเลี่ยมน้อย ศ. แคล้วเสียงทอง

(10) คณะหนังสือสุชาติ เขาเจ็ยก

ข. นักวิชาการที่ศึกษาหนังตะลุง จำนวน 5 คน คือ

(1) ศาสตราจารย์ สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมภาคใต้ (เขียนหนังสือเกี่ยวกับหนังตะลุงและวัฒนธรรมภาคใต้)

(2) รองศาสตราจารย์ อุคม หนูทอง ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อพื้นบ้านภาคใต้ (มีงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อของหนังตะลุงและวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้)

(3) อ. ครั้น มณีโชติ รองผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่ ของสถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยทักษิณ (เป็นผู้เก็บรวบรวมเทปบันทึกเสียงหนังตะลุงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน)

(4) อ. บุญธรรม เทอดเกียรติชาติ ผู้ประสานงานชมรม, สมาพันธ์, สภาสหพันธ์ชมรมศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัยและอธิการมหาวิทยาลัยชุมชนศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย (มีงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวละครหนังตะลุง)

(5) อ. พิทยา บุขรารัตน์ ผู้เชี่ยวชาญทางการประวัตินความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงในพื้นที่ทะเลสาบสงขลา

3.2.2 ประเด็นสัมภาษณ์

ก. ประเด็นสัมภาษณ์นายหนัง

- การปรับตัวของหนังตะลุงในปัจจุบัน
- การรูดืบจากสื่อมวลชน ที่ทำให้นายหนังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการแสดงหนังตะลุง
- กลวิธีต่อรองของหนังตะลุงต่อการรูดืบเข้ามาของสื่อมวลชน
- การรับสารจากสื่อมวลชนของนายหนังตะลุง
- การรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของความเป็นหนังตะลุงหลังจากการปรับตัว
- ความในใจของนายหนังที่มีต่อการปรับตัวของหนังตะลุงในปัจจุบัน
- ลักษณะของผู้ชมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- ประเด็นอื่นๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์

ข. ประเด็นสัมภาษณ์นักวิชาการที่ศึกษาหนังตะลุง

- การปรับตัวของหนังตะลุงในปัจจุบัน
- การรูดืบจากสื่อมวลชนที่มีผลต่อการปรับตัวของหนังตะลุง

- การรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของความเป็นหนังตะลุงหลังจากการปรับตัว
- แนวโน้มการปรับตัวของหนังตะลุงเพื่อความอยู่รอดในอนาคต
- บทบาทของนักวิชาการที่เข้าไปส่งเสริมการแสดงหนังตะลุง
- ประเด็นอื่นๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์

3.2.3 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทปบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูล

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ก. ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลเอง

ข. Coding Analysis โดย

- ทำ Summary โดยการถอดเทป และสรุปประเด็นโดยสังเขป
- จัดประเภทข้อมูล (Category)
- สร้างหัวข้อหรือเรียกชื่อข้อมูล (Topic/ Name)

ค. Interpretive Analysis โดย

- ผู้วิจัยเป็นผู้ตีความเอง
- ผู้วิจัยตีความหมายหลายครั้งเพื่อหาความน่าเชื่อถือ (Reliability)
- อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบการตีความของผู้วิจัย

ง. Patternization จากข้อมูลที่ได้ โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

- (1) สถานการณ์หนังตะลุงในปัจจุบัน
- (2) สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปและสิ่งที่ยังคงอยู่
- (3) การเข้ามาของสื่อมวลชนและผลกระทบต่อนายหนัง
- (4) การเข้ามาของสื่อมวลชนและผลกระทบต่อผู้รับสาร
- (5) ความพึงพอใจของผู้รับสารต่อการปรับตัวของหนังตะลุง
- (6) กลวิธีต่อรองของนายหนังต่อการเข้ามาของสื่อมวลชน
- (7) การรักษาอัตลักษณ์ของหนังตะลุง

3.3 การวิเคราะห์กระบวนการสร้างและแสดงหนังตะลุง (As a cultural text Analysis)

3.3.1 เนื้อหา (Text) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือการสร้างและแสดงหนังตะลุงของคณะหนังตะลุงทั้ง 3 กลุ่ม (ดังกล่าวข้างต้น) โดยศึกษากลุ่มละ 2 คณะ รวมเป็น 6 คณะ ทั้งนี้เลือกจากคณะที่เล่นเรื่องซ้ำกันทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อหาความแตกต่างของการแสดง ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนายหนัง (ข้อ 3.2.1)

3.3.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการที่เกิดขึ้นในการสร้างและแสดงหนังตะลุง ทั้งจากฝ่ายผู้แสดงและฝ่ายผู้ชม โดยผู้วิจัยเข้าไปชมการแสดงหนังตะลุงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2547 – มกราคม พ.ศ. 2548

3.3.3 องค์ประกอบของการวิเคราะห์ คือ

- ก. จอหนังและเวที
- ข. รูปหนัง
- ค. พิธีกรรมการไหว้ครู
- ง. ลำดับการแสดง
- จ. ตัวเรื่อง
- ฉ. เสียงประกอบ/ดนตรีประกอบ
- ช. นายหนัง
- ซ. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนายหนังกับผู้ชมและบรรยากาศการแสดงหนังตะลุง
- ฌ. การรักษาอัตลักษณ์
- ญ. อิทธิพลจากสื่อมวลชนที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุง

3.3.4 การวิเคราะห์ ผู้วิจัยมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ก. การวิเคราะห์ตัวเรื่อง ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์การเล่าเรื่อง ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ

- Plot
- Theme
- Setting
- Character
- Point of view
- Conflict
- Symbol

ข. การวิเคราะห์องค์ประกอบอื่นๆ ผู้วิจัยใช้ Interpretive Analysis โดย

- ผู้วิจัยเป็นผู้ตีความเอง
- ผู้วิจัยตีความหมายหลายครั้งเพื่อหาความน่าเชื่อถือ (Reliability)
- อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบการตีความของผู้วิจัย

ค. Patternization จากข้อมูลที่ได้ โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็น คือ

- (1) ลักษณะการเล่าเรื่อง และความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม

- (2) รูปแบบการแสดง และความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม
- (3) พิธีกรรม ความเชื่อ ธรรมเนียมการเล่นหนังตะลุง และความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม
- (4) บรรยากาศการแสดง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนายหนังกับผู้ชม และความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม
- (5) การรักษาลักษณะ และความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม
- (6) อิทธิพลจากสื่อมวลชนที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุง และความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม

3.4 การนำเสนอข้อมูล (Reporting Data)

การวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอรายงานวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

ส่วนที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงและอิทธิพลจากสื่อมวลชนและการยอมรับจากผู้ชม เพื่อตอบคำถามนำวิจัยข้อที่ 1 โดยจะกล่าวถึง (1) การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (2) สื่อมวลชนที่เป็นปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุง (3) ผู้ชมหนังตะลุงในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 4

ส่วนที่ 2 กลวิธีต่อรองของนายหนังตะลุง เพื่อตอบคำถามนำวิจัยข้อที่ 2 โดยจะกล่าวถึง (1) พฤติกรรมการรับสื่อของนายหนังตะลุง (2) กลวิธีการต่อรองของนายหนังตะลุง (3) กระบวนการสร้างและแสดงหนังตะลุง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 5

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ผลการวิจัยเขียนภายใต้กระบวนการทัศน์ของสื่อพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 6

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางการศึกษา

ปัญหานำวิจัย	แนวคิด ทฤษฎี	เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
1. หนังสือนิตยสารมีการปรับเปลี่ยนตัวเองให้ผู้อ่านในปัจจุบันอย่างไร และได้รับการยอมรับจากผู้ชมอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้าน - แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้านนิตยสาร - แนวคิดเรื่องการเข้ามามีอิทธิพลของสื่อมวลชน - ทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อสารเป็นตัวกำหนด - แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมประชานิยม - แนวคิดเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - การสำรวจและการสังเกตภาคสนาม - การสัมภาษณ์เชิงลึก - การวิเคราะห์กระบวนการสร้าง
2. นายหนังสือนิตยสารมีกลวิธีต่อรองต่อการเข้ามาของสื่อมวลชนอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - แนวคิดเรื่องการต่อรอง - แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> และแสดงนิตยสาร